

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
TREČIASIS SKYRIUS
BYLA PUZINAS PRIEŠ LIETUVĄ
(Pareiškimo Nr. 44800/98)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2002 m. kovo 14 d.

Byloje Puzinas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudaryta iš:

pirmininko I. CABRAL BARRETO,
teisėjų L. CAFLISCH,
P. KÜRIO,
R. TÜRMEŅ,
J. HEDIGAN,
M. TSATSA – NIKOLOVSKA,
H. S. GREVE

ir skyriaus kanclerio V. BERGER,

po svarstymo uždareme posėdyje 2002 m. vasario 21 dieną

skelbia šį sprendimą, kuris buvo priimtas tą dieną:

PROCESAS

1. Byla buvo pradėta Lietuvos Respublikos piliečiui Alvydui Puzinui („pareiškėjui“) 1998 m. rugsėjo 4 dieną pateikus pareiškimą (Nr. 44800/98) Europos Žmogaus Teisių Komisijai („Komisijai“) prieš Lietuvos Respubliką pagal ankstesnį Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos („Konvencijos“) 25 straipsnį.
2. Lietuvos Vyriausybei („Vyriausybei“) atstovavo jos atstovas, teisingumo viceministras p. G. Švedas.
3. Konkrečiai pareiškėjas teigė, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, kadangi buvimo kalėjime metu jo laiškai būdavo atplėšiami jam nesant ir cenzūruojami.

4. Pareiškimas buvo perduotas Teismui 1998 m. lapkričio 1 dieną, kai įsigaliojo Konvencijos vienuoliktasis protokolas (Vienuoliktojo protokolo 5 straipsnio 2 dalis).

5. Pareiškimas buvo paskirtas Teismo Trečiajam skyriui (Teismo reglamento 52 straipsnio 1 dalis). Šiame skyriuje, kaip numato Teismo reglamento 26 straipsnio 1 dalis, buvo sudaryta kolegija bylai nagrinėti (Konvencijos 27 straipsnio 1 dalis).

6. 2000 m. kovo 14 dienos sprendimu kolegija paskelbė pareiškimą iš dalies priimtiniu.

7. 2001 m. lapkričio 1 dieną Teismas pakeitė savo skyrių sudėtį (Reglamento 25 straipsnio 1 dalis). Ši byla buvo paskirta naujai sudarytam Trečiajam skyriui (Reglamento 52 straipsnio 1 dalis).

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

8. Nuo 1991 m. kovo 20 dienos pareiškėjas Sniego kolonijoje, Vilniuje, atlieka laisvės atėmimo 13 metų bausmę už nužudymą sunkinančiomis aplinkybėmis. Prezidento 1998 m. birželio 27 dienos dekretu dėl malonės bausmė pareiškėjui buvo sumažinta dvejais metais.

9. 1998 m. liepos 21 dieną pareiškėjas kreipėsi į kolonijos administraciją, prašydamas jį perkelti į kitą įkalinimo įstaigą. Kolonijos administracija atsisakė patenkinti jo prašymą. Pareiškėjas dėl negalėjimo pakeisti įkalinimo įstaigą nesėkmingai skundėsi įvairioms Lietuvos ir tarptautinėms institucijoms ir nevyriausybinėms organizacijoms, tarp jų Europos Tarybai, Baltijos Jūros Valstybių Tarybai (toliau tekste – „BJVT“) ir Tarptautinei amnestijai.

10. 1998 m. spalio 20 dieną jis gavo 1998 m. spalio 16 dienos laišką nuo BJVT Komisarų demokratinių institucijų ir žmogaus teisių klausimais, išsikūrusio Kopenhagoje. Laišką jis gavo jau atplėštą.

11. 1998 m. lapkričio 2 dieną jis gavo 1998 m. spalio 21 dienos laišką iš Europos žmogaus teisių komisijos sekretoriato. Šį laišką taip pat pirmiausia patikrino kolonijos administracija ir tik po to pareiškėjas galėjo su juo susipažinti.

12. 1998 m. gruodžio 3 dieną pareiškėjas drausmine tvarka gavo papeikimą. Dėl šio papeikimo jis padavė skundą Seimo kontrolieriui ir nurodė, kad buvo pažeista jo susirašinėjimo laisvė.

13. 1998 m. gruodžio 22 dieną Seimo kontrolierius pripažino, kad kolonijos administracija cenzūravo pareiškėjo laišką žmonai, kuriame jis kaltino kolonijos personalą vagyste. Seimo kontrolierius pripažino, kad todėl 1998 m. spalio 30 dieną kolonijos administracija paskyrė pareiškėjui drausminę nuobaudą už šmeižtą. Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėjo laiškas žmonai buvo jo asmeninio gyvenimo dalis ir jo teiginiai apie vagystę nebuvo formalūs pasiūlymai, pareiškimai ar skundai Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių 7.3.4 punkto prasme (žr. „Bylai reikšmingų vidaus teisės nuostatų“ dalį tekste). Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad drausminė nuobauda buvo neteisėta ir pasiūlė ją panaikinti. Seimo kontrolierius taip pat pripažino, kad 1998 m. spalio 16 dienos laiškas iš BJVT buvo atplėštas. Jis pripažino, kad Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnyje numatyta teisė į tai, kad būtų gerbiamas susirašinėjimo slaptumas, yra „beveik neliečiama“, bet valstybė turi teisę tam tikrais atvejais cenzūruoti kalinių laiškus. Seimo kontrolierius nerado pareiškėjo teisės į tai, kad būtų gerbiamas jo susirašinėjimo slaptumas, pažeidimų.

14. Seimo kontrolieriaus išvadų pagrindu Pataisos reikalų departamento direktorius 1998 m. gruodžio 29 dieną panaikino tą drausminę nuobaudą.

II. BYLAI REIKŠMINGOS VIDAUS TEISĖS NUOSTATOS

15. Konstitucijos 22 straipsnis numato, kad asmens susirašinėjimas yra neliečiamas. Teismai saugo asmenis nuo savavališko ar neteisėto tos teisės varžymo.

16. Pataisos darbų kodekso 41 straipsnis numato, kad „nuteistųjų korespondencija turi būti cenzūruojama“.

17. Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių 7.1.7 punktą skelbia, kad iš pataisos darbų įstaigos „nuteistųjų siunčiami ir [joje] gaunami laišakai (išskyrus laiškus, adresuotus prokurorui) cenzūruojami“. 7.1.8 punktą skelbia, kad laišakai, „parašyti slaptaraščiu, ciniški ar grasinančio turinio, adresatui nesiunčiami“. 7.3.4 punktą numato, kad „įžeidžiantys, žargonu arba necenzūriniais žodžiais parašyti pasiūlymai, pareiškimai ir skundai adresatams nesiunčiami, o ... [tokius raštus] parašiusiems asmenims gali būti taikomos [drausminės] nuobaudos“.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 8 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

18. Pareiškėjas teigė, kad įkalinimo įstaigos administracijos atliktas jo susirašinėjimo kontroliavimas ir cenzūravimas pažeidė Konvencijos 8 straipsnį, kuris numato:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesams siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

19. Vyriausybė nekomentavo šių teiginių, pripažindama, kad cenzūruoti kalinių susirašinėjimą leidžia Pataisos darbų kodekso 41 straipsnis.

20. Teismas pastebė, kad Vyriausybė neginčija pareiškėjo nurodytų faktų. Nustatyta, kad pareiškėjui adresuotus BJVP (1998 m. spalio 16 dienos laiškas), Komisijos sekretoriato (1998 m. spalio 21 dienos laiškas) laiškus ir pareiškėjo laišką žmonai (nenustatyta data, žr. § 12 tekste) įkalinimo įstaigos administracija atplėšė jam nesant ir cenzūravo. Todėl buvo ribojama Konvencijos 8 straipsnyje numatyta pareiškėjo teisė į susirašinėjimo slaptumą, kas galėtų būti pateisinama tik esant antrojoje šios nuostatos dalyje numatytoms sąlygoms. Konkrečiai toks apribojimas turi būti „įstatymų nustatytas“, siekti teisėto tikslo ir būti būtinas demokratinėje visuomenėje tam tikslui pasiekti (*Valašinas v. Lithuania*, no. 44558/98, 2001-07-24, § 128, ECHR 2001).

21. Apribojimas šioje byloje turėjo teisinį pagrindą, būtent Pataisos darbų kodekso 41 straipsnį, ir Teismas yra įtikintas, kad juo buvo siekiama teisėto tikslo – „užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams“. Tačiau dėl apribojimo būtinumo Vyriausybė nenurodė jokių priežasčių, kurios galėtų pateisinti jo susirašinėjimo su tarptautinėmis institucijomis ir žmona kontrolę. Todėl skundžiamas apribojimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje Konvencijos 8 straipsnio 2 dalies prasme (žr., *mutatis mutandis*, cituotą Teismo sprendimą *Valašino* byloje, § 129).

22. Iš to seka, kad buvo pažeistas 8 straipsnis.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

23. Konvencijos 41 straipsnis numato:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

24. Pareiškėjas prašė Teismo suteikti jam teisingą atlyginimą, bet konkretesnių reikalavimų šiuo klausimu nepateikė.

25. Vyriausybė nepateikė jokių komentarų dėl šio aspekto.

26. Teismas, atsižvelgdamas į savo padarytą išvadą dėl pareiškėjo skundo, mano, kad dėl to, kad buvo tikrinamas jo susirašinėjimas, pareiškėjas patyrė tam tikrą moralinę žalą (*loc. cit.*, § 141). Vertindamas teisingumo pagrindais, Teismas priteisia pareiškėjui 300 eurų (EUR) neturtinei žalai atlyginti.

B. Palūkanos įpareigojimų nevykdymo atveju

27. Pagal Teismo turimą informaciją, įstatymų nustatyta metų palūkanų norma, taikoma Lietuvoje šio sprendimo priėmimo dieną, yra 5,95 proc.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Nustato*, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

2. *Nustato*:

(a) kad Valstybė atsakovė turi sumokėti pareiškėjui per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, 300 EUR (tris šimtus eurų) neturtinei žalai atlyginti, kurie turi būti konvertuoti į Valstybės atsakovės nacionalinę valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą;

(b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo turės būti mokamos paprastosios 5,95 proc. metų palūkanos.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2002 m. kovo 14 dieną, remiantis Teismo reglamento 77 straipsnio 2 ir 3 dalimis.

Vincent BERGER
Kancleris

Ireneu CABRAL BARRETO
Pirmininkas